

05. ZAŠTITA PRIRODE

PREGLED

Čini se da, i pored određenih napredaka u ovoj oblasti, zaštita prirode u Srbiji i dalje ostaje nisko na listi prioriteta Republike Srbije, što se može zaključiti po brojnim problemima koji se iz godine u godinu ponavljaju. Uzroke toga treba tražiti u neusaglašenosti sektorskih politika, nedostatku kapaciteta i sredstava za planiranje i sprovođenje aktivnosti, nedoslednom sprovođenju zakona, izostanku adekvatne kontrole i monitoringa, neefikasnom procesuiranju dela kršenja zakona i drugom. Rešavanje ovih problema mora se pristupiti sistematično, uz međusobnu saradnju različitih sektora i povećana ulaganja u ovu oblast.

Iako treća revizija Nacionalnog programa usvajanja tekovina Evropske unije navodi da je izvršena delimična transpozicija direktiva o staništima i pticama⁹⁹, napredak u rešavanju prepoznatih problema u transpoziciji i implementaciji u nacionalno zakonodavstvo pokazao se kao ograničen.

Mada se činilo da će uspostavljanjem novog Ministarstva zaštite životne sredine proces evrointegracija u ovoj oblasti, kao i sama zaštita prirode, biti znatno unapređeni, to ipak nije slučaj. Posebno je očigledno da aktivnosti u sektoru zaštite prirode stagniraju ili se obavljaju nekonzistentno i netransparentno. Jasno je da bez bolje organizacije rada, izdvajanja više finansijskih sredstava, bolje planiranih aktivnosti, većeg zalaganja i saradnje sa drugim sektorima (posebno Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede) ne može da se očekuje napredak u zaštiti prirode niti adekvatno sprovođenje procesa pridruživanja Evropskoj uniji.

U prethodnoj godini ostvarena je saradnja između institucija, Pregovaračke grupe za poglavlje 27 i OCD u pripremi pregovaračke pozicije za oblast zaštite prirode, koja se za sada se može smatrati uspešnom, ali je neophodno da ona bude nastavljena, sa posebnim naglaskom na potrebu razmene informacija o pripremi pregovaračke pozicije i blagovremenih konsultacija o njenom sadržaju.

ZAKONODAVNI OKVIR

Republika Srbija do danas nije uspela, iako je bila u obavezi kao potpisnica Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, da izmenama zakonodavnog okvira omogući dostizanje Aiči ciljeva, koji su doneti u okviru UN Konvencije o biološkoj raznovrsnosti za period 2011-2020.¹⁰⁰ Iako je bilo planirano da ovi ciljevi budu sastavni deo Strategije zaštite prirode Republike Srbije, izrada ovog dokumenta, kontroverzan proces koji se uz brojne nedoslednosti i nedostatak transparentnosti različitim tempom sprovodi od 2014. godine, nastavljena je i tokom prethodne godine i još uvek nije završena. Konsultacije Radne grupe za izradu Strategije zaštite prirode Republike Srbije za period od 2016. do 2026. godine obavljene su još 2014. godine, ali je nadležno Ministarstvo tek

99 http://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2018_2021.pdf.

100 <https://www.cbd.int/sp/targets/>.

u novembru 2016. godine oglasilo javni uvid u nacrt dokumenta,¹⁰¹ kada je i javnost dobila pravo na komentarisanje. Iako Ministarstvo ima zakonsku obavezu da objavi Izveštaj o izvršenom javnom uvidu, on do danas nije objavljen. Planom rada Vlade bilo je predviđeno usvajanje ovog dokumenta za avgust 2018,¹⁰² ali je proces ponovo prolongiran zbog potrebe za usklađivanjem teksta Strategije sa Zakonom o planskom sistemu.¹⁰³ U međuvremenu je promenjen i okvir važenja dokumenta na period 2019 – 2025. godina, a tokom 2018. godine je formirana nova radna grupa bez obaveštavanja javnosti o ovom procesu. Izmenjeni dokument je objavljen na sajtu Ministarstva bez pokretanja javnog uvida.¹⁰⁴ Osim toga, prema najnovijim informacijama kojima raspoložemo, radi usaglašavanja sa pomenutim Zakonom o planskom sistemu, Strategija zaštite prirode postaće Program zaštite prirode, uprkos činjenici da je Zakonom o zaštiti prirode¹⁰⁵ predviđeno postojanje strategije. Ovakva neefikasnost sistema dovodi u pitanje kako poštovanje međunarodnih sporazuma, koje je Srbija ratifikovala, tako i poštovanje sopstvenih zakona, ali i usklađenost sektorskih politika.

U 2018. godini od strane Ministarstva zaštite životne sredine inicirane su izmene Zakona o zaštiti prirode. Glavni povod za ove izmene je inicijativa za zabranu izgradnje malih hidroelektrana u zaštićenim područjima. Takođe, predmet mogućih izmena Zakona je i regulisanje procesa izdavanja uslova zaštite prirode. U radnu grupu za izmene Zakona su uključene i OCD, a donošenje izmena se očekuje početkom 2019. godine.

Iako je planom rada Vlade Srbije za 2018. godinu planirano da se Uredba o oceni prihvatljivosti nađe na razmatranju i usvajanju u junu 2018. ovaj proces do danas nije završen. Postojanje ove Uredbe, koja je osnovni mehanizam zaštite evropske ekološke mreže Natura 2000, predviđeno je Zakonom o zaštiti prirode. Iako je u Nacionalnom programu usvajanja pravnih tekovina Evropske unije navedeno da je pomenuti dokument pripremljen, proces njegove izrade je netransparentan i traje već nekoliko godina. Uredba o oceni prihvatljivosti je jedan od ključnih propisa za transponovanje i sprovođenje člana 6 Direktive o staništima EU.

Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta iz 2016. godine,¹⁰⁶ koji omogućava odstupanja od Direktive o pticama EU (2009/147/EC) prema njenom članu 9, tj. odstrel nelovnih vrsta radi sprečavanja šteta u lovištima i u skladu sa godišnjim planovima gazdovanja lovištima, i dalje je na snazi. Nije poznato da li svoju reč u donošenju godišnjih planova imaju organi zaduženi za poslove zaštite životne sredine, ni da li se tokom donošenja ovih planova primenjuju principi evropskih praksi na osnovu kojih se odobrava odstrel pomenutih vrsta. Navedenim pravilnikom je, kao mera zaštite i regulisanja brojnosti populacije, predviđen lovostaj grlice (*Streptopelia turtur*) od 1. oktobra 2015. godine do 31. marta 2018. godine, koji je u međuvremenu istekao, a da

101 <http://www.ekologija.gov.rs/javni-uvod-o-predlogu-strategije-o-zastiti-prirode/>.

102 <http://www.civilnodrustvo.gov.rs/upload/documents/zakoni/Plan%20Rada%20Vlade%202018.PDF>.

103 „Službeni glasnik RS”, broj 30/2018.

104 <http://www.ekologija.gov.rs/predlog-strategije-zastite-prirode-za-period-od-2019-do-2025-godine/>.

105 Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači, „Službeni glasnik RS”, broj 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon.

106 „Službeni glasnik RS”, broj 9/2012, 31/2013, 55/2015, 67/2015, 75/2016.

uslovi zbog kojih je ista mera i doneta i dalje nisu ni dovoljno poznati, a ni otklonjeni.¹⁰⁷ Ujedno, pravilnik ne navodi datume početka i završetka lovne sezone na ovu vrstu, pa ostaje nejasno da li i kakvu zakonsku zaštitu ona trenutno uživa.

Za potrebe izmena i dopuna Zakona o divljači i lovstvu,¹⁰⁸ prema rečima ministra poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, obrazovana je radna grupa koja je predlog trebalo da dostavi do septembra 2018. godine.¹⁰⁹ Javnost nije imala priliku da vidi njen sastav i rezultate rada, čak ni nakon potraživanja informacija po osnovu dostupnosti informacija od javnog značaja, a prema dostupnim podacima, u njoj nema predstavnika organizacija civilnog društva, osim onih čija je delatnost lovstvo.¹¹⁰ Ipak, nezvanične verzije predloga donose krajnje sporne novine koje izmenama definicije lova idu ka tome da omogućće dozivanje divljači elektronskim vabilicama pre početka odstrela, što je u direktnoj suprotnosti sa principima i odredbama međunarodnih dokumenata na čiju se primenu obavezala Republika Srbija, uključujući i Direktivu o pticama EU (Prilog IV).

Napredak u zaštiti divljih ptica ostvaren je usvajanjem Zakona o potvrđivanju sporazuma o očuvanju afro - evroazijskih migratornih ptica vodenih staništa.¹¹¹ Ovaj međunarodni sporazum, koji je proistekao iz Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja¹¹² propisuje zaštitu 255 vrsta ptica koje su zavisne od vodenih staništa, od kojih se skoro polovina sreće u Srbiji, a 119 je zaštićeno ili strogo zaštićeno domaćim propisima.¹¹³

Unapređenje zakonodavnog okvira u oblasti zaštite divljih vrsta i njihovih staništa ostvareno je i usvajanjem Zakona o potvrđivanju sporazuma o očuvanju populacija slepih miševa u Evropi,¹¹⁴ koji je takođe nastao iz međunarodne Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja.

Iako su tokom 2017. godine intenzivirane aktivnosti na pripremi teksta Protokola o postupanju i saradnji organa i organizacija u suzbijanju nelegalnog ubijanja, zarobljavanja i trgovine divljim vrstama, čija je svrha utvrđivanje nadležnosti za reagovanje u slučajevima uništavanja prirode, on do danas nije završen. Početkom 2018. godine iz Ministarstva zaštite životne sredine nezvanično je najavljeno da će se dokument u kratkom roku naći na usvajanju, međutim on nije ni uvršten u zvanični Plan rada Vlade Srbije za 2018. godinu.

Prema obaveštenjima o pokretanju postupka zaštite i javnim raspravama objavljenim

107 Stanojević, N. i Ružić, M. (2018): *Streptopelia turtur*. In: Radišić, D. Vasić, V., Puzović, S., Ružić, M., Šćiban, M., Grubač, B., Vujić, A. eds. *Crvena knjiga faune Srbije III – Ptice*. Beograd: Zavod za zaštitu prirode Srbije, Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za biologiju i ekologiju i Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, 331–334.

109 http://www.ekolss.com/poseta_ministra_poljoprivrede_iss.html.

110 <https://lorist.co.rs/beograd-formirana-radna-grupa-za-izradu-nacrta-zakona-o-divljaCi-i-lovstvu/>.

111 <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2018/13/2/reg>.

112 <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?regactid=413546&doctype=reg&findpdfurl=true>.

113 <http://www.ekologija.gov.rs/skupstina-usvojila-izmene-i-dopune-zakona-o-zastiti-zivotne-sredine-i-set-ekoloskih-zakona/>.

114 <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/mu/skupstina/zakon/2018/13/4/reg>.

na sajtu Ministarstva, tokom izveštajnog perioda u postupku zaštite našlo se 17 prirodnih dobara. Ukupna površina predložena za zaštitu uvećana je za oko 50 hiljada hektara (50.178,14 ha).^{115, 116} U istom periodu zvanično je proglašena zaštita gotovo 27 hiljada hektara (26.969,73 ha) u okviru tri zaštićena područja, što je zabrinjavajuće malo.¹¹⁷ Iako je postupak zaštite nekog područja uglavnom dugotrajan, kako zbog prirode samog postupka tako i zbog manjka kapaciteta Zavoda za zaštitu prirode tokom izrade studije zaštite, nije jasno zbog čega javnost toliko dugo čega na obaveštenje o pokretanju postupka zaštite od strane Ministarstva zaštite životne sredine, odnosno na odluku o proglašenju od strane nadležnih organa. Ovakva praksa pokazala se kao ključna prepreka efikasnoj zaštiti prirode prema standardima propisanim zakonodavstvom EU i drugim međunarodnim aktima. Iako se područja predložena za zaštitu zvanično smatraju zaštićenim do okončanja postupka, mehanizmi njihove zaštite nisu sasvim jasni, zbog čega su ova područja podložna negativnim uticajima. Tako je Strategijom razvoja grada Beograda do 2021. godine¹¹⁸ predviđena izgradnja luke na Beljarici, području za koje je prethodno već pokrenut postupak zaštite, a koje ima status međunarodno značajnog područja za ptice (IBA Ušće Save u Dunav),¹¹⁹ što ga čini delom Ekološke mreže Republike Srbije i potencijalnim Natura 2000 područjem.

Izmenama Naredbe o merama za očuvanje i zaštitu ribljeg fonda¹²⁰ Ministarstvo zaštite životne sredine je uvelo zabranu na izlov kečige (*Acipenser ruthenus*). Inicijativu za zabranu izlova kečige pokrenule su OCD uz podršku stručnih i naučnih institucija. Razlog za pokretanje inicijative je masovan krivolov kečige na prostoru Srbije u prethodnih nekoliko godina. Najavljeno je da će iz budžeta za 2019. godinu biti izdvojena sredstva za populaciona istraživanja kečige¹²¹ kako bi se utvrdilo da li vrsta treba da ostane trajno zaštićena statusom strogo zaštićene vrste ili će, po oporavku populacije, ponovo biti dozvoljen izlov.

Još jedan značajan podzakonski akt koji je Ministarstvo donelo u 2018. godini je Pravilnik o postupku predlaganja i imenovanja članova saveta korisnika nacionalnog parka.¹²² Ovim je operacionalizovan savet korisnika kao značajan mehanizam jačanja uključivanja lokalnih zainteresovanih strana u upravljanje nacionalnim parkovima, što je svakako pozitivan korak ka povećanju transparentnosti rada nacionalnih parkova i ka unapređenju njihovog upravljanja.

Krajem 2018. godine Ministarstvo je, predstavljajući Treći nacrt pregovaračke pozicije za poglavlje 27, predstavilo i izmene tehničkih adaptacija direktiva o staništima i pticama, u kojima su usvojeni neki od predloga stručne javnosti izneti na javnoj raspravi u martu 2018. godine. Ostaje da se vidi na koji način i u kom roku će predložena rešenja biti unesena u nacionalno zakonodavstvo.

115 <http://www.ekologija.gov.rs/category/saopstenja/saopstenja-zastite-prirode-i-klimatskih-promena/>.

116 <http://www.ekologija.gov.rs/category/obavestenja/zastita-prirode/>.

117 <https://www.paragraf.rs/glasila/rs/sluzbeni-glasnik-republike-srbije.html>.

118 http://www.beograd.rs/images/file/8482b593767213b8926a3fc6988eca50_1021365819.pdf.

119 <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/usce-save-u-dunav-iba-serbia>.

120 „Službeni glasnik RS”, broj 56/2015 i 94/2018.

121 <http://www.ekologija.gov.rs/za-unapredjenje-zastite-i-ocuvanja-jesetarskih-vrsta/>.

122 „Službeni glasnik RS”, broj 46/2018.

SPROVOĐENJE PROPISA

Neadekvatno i nedosledno sprovođenje zakona i propisa Republike Srbije toliko je učestalo da se pre može smatrati pravilom nego izuzetkom. Osnovni razlog tome je i dalje nedostatak kapaciteta (kako u brojnosti tako i u obučenosti i opremljenosti za rad) institucija izvršne vlasti, tužilaštva i sudstva, ali i jak politički pritisak na pripadnike ovih institucija. Ni u prethodnoj godini nije ostvaren naročit napredak u sprovođenju zakona.

Planovi upravljanja zaštićenim područjima, koji često nisu u skladu sa principima zaštite prirode, dovode do gubitka biodiverziteta u ovim, za očuvanje prirode u Srbiji, izuzetno značajnim područjima. Primetan je nastavak negativne prakse uništavanja prirodnih staništa nelegalnom gradnjom turističkih i drugih objekata u zaštićenim područjima, kao i sprovođenjem intenzivne seče šuma u pojedinim oblastima. Po prirodu su naročito opasne goloseče koje se sprovode u zaštićenim područjima, ponekad i u najstrožim režimima zaštite. Posebno brine činjenica da je dokumentacija o razlozima i obimu seče najčešće nedostupna javnosti, suprotno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja¹²³ i Arhuskoj konvenciji. Upravljači zaštićenim područjima, koji su u velikom broju javna preduzeća, ne poseduju dovoljno kapaciteta za sprovođenje mera zaštite, nemaju adekvatnu finansijsku podršku za funkcionisanje, niti adekvatnu kontrolu rada od strane nadležnih organa, a neretko i sami sprovode nelegalne aktivnosti iz koristi. Suprotno logici, upravljači zaštićenim područjima uglavnom prihode ostvaruju korišćenjem prirodnih resursa područja čiju bi zaštitu trebalo da obezbede. Ovo se posebno odnosi na dozvoljeno iskorišćavanje šuma i lov u zaštićenim prirodnim dobrima najvišeg značaja, kakvi su nacionalni parkovi.

Veliki problem u očuvanju značajnih staništa i vrsta predstavlja netransparentno i neadekvatno **planiranje projekata malih hidroelektrana** i drugih objekata u zaštićenim područjima, čija izgradnja neretko ne zadovoljava biološki minimum i narušava prirodnu ravnotežu ionako već narušenih prirodnih ekosistema. Osnovni uzrok ovog problema su loši planski dokumenti, neadekvatno sprovođenje procesa Strateške procene uticaja na životnu sredinu i Procene uticaja na životnu sredinu, kao i sveprisutna korupcija i politički pritisci. Posebnu opasnost po prirodu predstavlja kumulativni uticaj projekata koji se izvode, a koji se u studijama procene uticaja tih projekata navode načelno, a u praksi se ne procenjuju.

Tokom jeseni 2018. godine **paljenje strništa** je bila masovna pojava koja je dovela do potpunog uništenja brojnih staništa širom Srbije. U ovim nelegalnim aktivnostima stradala je i Carska bara, inače zaštićeno područje, IBA i Ramsarsko područje, u kojoj je vegetacija potpuno uništena spaljivanjem.¹²⁴ Paljenje strništa je primitivna agrotehnička mera uklanjanja žetvenih ostataka koja je zakonom zabranjena, ali se i dalje primenjuje i dovodi u opasnost opstanak divljeg biljnog i životinjskog sveta Republike Srbije, te je neophodno sprečiti je u budućnosti adekvatnom primenom zakona.

Posle nekoliko godina neaktivnosti nadležnih organa na uspostavljanju Ekološke

123 „Službeni glasnik RS”, broj 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010.

124 <http://www.ekologija.gov.rs/paljenje-carske-bare-je-zlocin-prema-prirodi-i-zivotnoj-sredini/>.

mreže i Natura 2000, u septembru 2018. godine dodeljena su sredstva za ovu namenu za projekte čije je trajanje godinu dana.¹²⁵ Za sada nema zvaničnih informacija o tome da li je planirano da se ubuduće sredstva za ovu namenu kontinuirano dodeljuju, što je neophodno za kvalitetnu pripremu Natura 2000 u procesu evrointegracija. Iako je od 2017. godine u planu sprovođenje novog IPA projekta koji će se baviti uspostavljanjem Natura 2000, još nije izvesno kada će ono zaista početi. Tender za izbor izvođača projekta je objavljen u februaru 2018. godine, ali do danas nije završen.

Nezakonit lov divljih životinja, a posebno ptica (najčešće sredstvima čije je korišćenje zabranjeno, poput vabilica), prepoznat je kao veliki problem u Srbiji, koji se iz godine u godinu ponavlja.^{126, 127} Razlog tome je nekonzistentnost zakona, nepoznavanje i nepoštovanje zakona, nedovoljna kontrola lova od strane nadležnih institucija, nedostatak kapaciteta policije i inspeksijskih službi, kao i izostanak kažnjavanja odgovornih za počinjena krivična dela. Primetan je i rastući problem trovanja divljih ptica, pretežno grabljivica i drugih divljih životinja, koji je posledica neadekvatnog korišćenja pesticida i upotrebe zakonom zabranjenih supstanci. Neadekvatna kontrola prometa i upotrebe ovih supstanci i izostanak utvrđivanja i kažnjavanja počinitelaca ovih dela doprinose razvoju navedenog problema u zaštiti prirode.

U 2018. godini izostalo je izveštavanje Republike Srbije o aktivnostima koje je država preduzela u cilju borbe protiv nezakonitog lova, hvatanja i trgovine divljim pticama¹²⁸, traženo od strane Sekretarijata Konvencije o očuvanju evropske divlje flore, faune i prirodnih staništa.

Tokom prethodne godine ostvaren je napredak u saradnji Sektora za nadzor i predostrožnost (inspekcije) u životnoj sredini uključivanjem OCD u program izgradnje kapaciteta inspekcije za zaštitu životne sredine, čime je otvorena mogućnost za intenzivnije uključivanje OCD u problematiku nadzora i predostrožnosti u životnoj sredini.

FINANSIRANJE^{129, 130}

Prema Zakonu o budžetu Republike Srbije za 2018. godinu,¹³¹ za aktivnosti na uspostavljanju Natura 2000 mreže izdvojeno je svega 5 miliona dinara, koji nisu potrošeni za ovu namenu¹³². Dodatno, prema informacijama dobijenim od Ministarstva zaštite životne sredine, finansiranje projekata uspostavljanja Ekološke mreže u iznosu od 17 miliona dinara i uspostavljanja Natura 2000 mreže u iznosu od 11 miliona dinara

125 <https://www.nabavke.com/javne-nabavke-tenderi-srbija/>.

126 Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (2017): *Izveštaj o nezakonitom ubijanju, trovanju, hvatanju, držanju i trgovini divljim pticama u Republici Srbiji za period 2000–2017*, <http://pticesrbije.rs/wp-content/uploads/2017/10/Serbia-bird-crime-report.pdf>.

127 <http://pticesrbije.rs/2018/09/30/nezakonito-unistavanje-ptica-u-srbiji-se-nastavlja/>.

128 <https://www.coe.int/en/web/bern-convention/-/38th-standing-committee-meeting?desktop=false>.

129 Svi podaci o raspodeli sredstava za 2018. godinu preuzeti su iz Zakona o budžetu RS za 2018. godinu, <http://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/zakoni/2017/Zakon%20o%20budzetu%202018.pdf>.

130 http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2018/Budzet2019.pdf.

131 „Službeni glasnik RS”, broj 95/2018.

132 http://www.ekologija.gov.rs/wp-content/uploads/informator/IZVR%C5%A0ENJE_BUD%C5%BDETA.pdf.

obezbeđeno je i kroz subvencije Zavodu za zaštitu prirode. Planirano je da navedene aktivnosti i u 2019. godini budu finansirane kroz rad Zavoda, a ukupno je za ove dve stavke izdvojeno 14 miliona dinara.

Budžetom za 2018. godinu 248 miliona predviđeno je za subvencije upravljačima zaštićenim prirodnim dobrima od nacionalnog interesa, a dodeljeno 245,5 miliona, što predstavlja alarmantno malo izdvajanje sredstava za očuvanje prirode u Srbiji, dok je ista suma za tu namenu planirana i u 2019. godini. Veći deo ovih sredstava utroši se na plate zaposlenih, održavanje objekata, kupovinu opreme i slično, dok manji deo sredstava ostaje za neophodno ulaganje u praktičnu zaštitu i unapređenje stanja prirode u zaštićenim područjima, kroz revitalizaciju i održavanje staništa i oporavak vrsta.

U skladu sa strateškim ciljevima Ministarstva koji podrazumevaju povećanje površina pod šumama, budžetom za 2019. godinu izdvojeno je 63 miliona dinara za pošumljavanje u cilju zaštite i očuvanja predeonog diverziteta, što je 30 miliona manje u odnosu na prethodnu godinu. Ova aktivnost finansira se iz Zelenog fonda, a prema dostupnim informacijama za njenu realizaciju je utrošeno 40,5 miliona.

Netransparentno raspoređivanje sredstava u budžetu i izveštavanje o njihovom utrošku i dalje su među najvećim problemima koji utiču na uspešnost zaštite prirode u Srbiji. Tako se, na primer, već godinama izdvajaju sredstva za aktivnost „Zaštita i očuvanje strogo zaštićenih vrsta populacija tvora i migratornih vrsta“ (2018. godine – 6,6 miliona; 2019. godine – 5,4 miliona), dok izveštavanje o sprovođenju ove aktivnosti ne postoji. Slična je situacija i sa drugim budžetskim linijama.

PREPORUKE

Zakonodavni okvir

- Završetak izrade Protokola o postupanju i saradnji organa i organizacija u suzbijanju nelegalnog ubijanja, zarobljavanja i trgovine divljim vrstama životinja od strane Ministarstva zaštite životne sredine uz završnu konsultaciju stručne i naučne javnosti, kao i usvajanje Protokola od strane Vlade Republike Srbije.
- Uraditi reviziju Zakona o nacionalnim parkovima. U okviru procesa koji će omogućiti aktivno učešće stručne i zainteresovane javnosti, unaprediti zakonodavni okvir za upravljanje zaštićenim područjima, a pogotovo odredbe zakona koje se odnose na mehanizam upravljanja zaštićenim područjima, kategorizaciju zaštićenih područja, određivanje i sprovođenje režima i mera zaštite.
- U okviru procesa koji će omogućiti aktivno učešće stručne i zainteresovane javnosti, završiti izradu Strategije zaštite prirode Srbije i omogućiti usvajanje svih propisa koji su izrađeni, a čije usvajanje se odlaže (npr. Uredba o oceni prihvatljivosti).
- Uskladiti propise u oblasti zaštite prirode međusobno i sa drugim zakonima

u delovima koji se tiču zaštite prirode.

- U potpunosti transponovati odredbe Direktive o staništima i Direktive o pticama u nacionalno zakonodavstvo. Izvršiti najavljenу izmenu Zakona o zaštiti prirode.
- Unaprediti saradnju u procesima donošenja strategija, zakona i podzakonskih akata između sektora zaštite prirode, sektora energetike, sektora za prostorno planiranje i urbanizam i sektora za građevinske poslove, kao i saradnju na sprovođenju propisa, posebno u delu Procene uticaja na životnu sredinu i Strateške procene uticaja na životnu sredinu.
- Unaprediti saradnju između državnih institucija i organizacija civilnog društva u oblasti zaštite prirode tokom izrade strateških dokumenata i propisa, rada na prikupljanju podataka i zaštiti prirode. Ostvariti puno učešće organizacija civilnog društva u procesima uz razmatranje i uvažavanje stavova i stručnih mišljenja.
- Nastaviti aktivno obaveštavanje i uključivanje organizacija civilnog društva u pripremu pregovaračke pozicije za poglavlje 27 u oblasti zaštita prirode.

Sprovođenje propisa

- Jačati saradnju između svih aktera da bi se sprečila korupcija u sektoru za zaštitu prirode (naročito ona povezana sa nezakonitim korišćenjem šuma, vodnih resursa i lovom).
- Poboljšati saradnju i povećati kapacitete državnih institucija zaduženih za zaštitu prirode (povećati broj i stručnu osposobljenost zaposlenih i tehničke kapacitete), te uspostaviti bolju organizaciju rada. Omogućiti punu primenu sistematizacije radnih mesta Ministarstva zaštite životne sredine.
- U 2019. godini ojačati inspeksijski nadzor u zaštićenim područjima u cilju suzbijanja ilegalne gradnje, seče šuma i drugih aktivnosti koje dovode do uništavanja staništa.
- Obezbediti aktivniji rad nadležnog Ministarstva na rešavanju problema i sprečavanju kršenja odredaba Međunarodne konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa u Srbiji.
- Nastaviti kontinuiranu izgradnju kapaciteta policije, inspekcije, tužilaštva i sudstva za sprovođenje propisa koje se odnose na zaštitu vrsta i staništa, uz saradnju sa stručnim organizacijama civilnog društva.
- Obezbediti redovno i adekvatno izveštavanje prema međunarodnim konvencijama u oblasti zaštite prirode koje je Srbija ratifikovala (naročito prema Konvenciji o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa,

Konvenciji o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja i CITES konvenciji).

- Obezbediti bolju saradnju i otvoren protok informacija između različitih sektora u okviru Ministarstva zaštite životne sredine, kao i između državnih institucija čiji rad utiče ili se tiče zaštite prirode.

Finansiranje

- Opredeliti javna sredstva za jačanje kapaciteta za sprovođenje pravnih propisa i na lokalnom i na nacionalnom nivou.
- Obezbediti namensko trošenje sredstava iz budžeta Republike Srbije opredeljenih za aktivnosti na uspostavljanju Ekološke mreže i Natura 2000 mreže u 2019. godini, i opredeliti u budžetu sredstva za ove namene za 2020. godinu.
- Obezbediti adekvatno i svrsishodno finansiranje zaštite prirode iz Zelenog fonda u skladu sa potrebama zaštite prirode (utvrditi prioritete i kriterijume za dodelu sredstava).
- Obezbediti transparentno i adekvatno raspoređivanje sredstava u budžetu za zaštitu prirode i izveštavanje o njihovom utrošku. Izdvojiti više sredstava za praktičnu zaštitu vrsta i staništa.

STRADANJE PREPELICA U NEZAKONITOM LOVU U SRBIJI U PERIODU OD 2000. – 2018. GODINE

448 broj zabeleženih slučajeva
nezakonitog lova na prepelicu

681 broj elektronskih uređaja za dozivanje
divljači („vabilica“) koji su korišćeni
u lovu na prepelice

u 100% zabeleženih slučajeva nezakonitog lova korišćene su vabilice

1.65 miliona

procenjen broj prepelica koje stradaju tokom
nezakonitog lova u području Mediterana svake godine

60.000

procenjen broj prepelica koje godišnje
stradaju tokom nezakonitog lova u Srbiji

Zabranu korišćenja vabilica u lovu u Republici Srbiji propisuje Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa, Zakon o zaštiti prirode i Zakon o divljači i lovstvu. Na nivou Evropske unije ova zabrana je propisana Direktivom o pticama.

Terminološka neusklađenost Krivičnog zakonika Republike Srbije sa propisima iz oblasti zaštite prirode, odnosno divljači i lovstva, i uopšte loše sprovođenje zakona doprinose održavanju ovog problema.

Broj slučajeva nezakonitog lova prepelica po okruzima

